

Viki texnologiyaların milli dilin qorunmasında rolu və vikipediyanın Azərbaycan dili seqmentində problemlər

İradə Ələkbərova

İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu, Bakı, Azərbaycan
airada.09@gmail.com

Xülasə — Xalqın dili ilk növbədə o xalqın mədəniyyətini, mənəvi zənginliyini, varlığını, keçmişi və gələcəyini əks etdirir. Cəmiyyətin bir xalq, millət kimi tanınmasında, milli-mənəvi özünüifadəsində dil çox vacib rol oynayır. Məqalədə viki texnologiyalarının milli dilin qorunmasında rolu göstərilmiş, Vikipediya virtual ensiklopediyasının mahiyyəti və Azərbaycan dili seqmentində vəziyyəti, dillə əlaqədar problemləri müəyyənləşdirilmişdir.

Açar sözlər — viki texnologiyaları; Vikipediya; e-dövlət; informasiya cəmiyyəti; ölmüş dillər; dilin bərpası

I. GİRİŞ

Elm və texnologiyaların inkişafı, informasiya cəmiyyətinin genişlənməsi dilin fasiləsiz olaraq zənginləşməsinə, inkişafına və dəyişməsinə təsir göstərir. Dilin lüğət tərkibində yeni sözlərin yaranması ilk növbədə cəmiyyətdə gedən proseslərlə bağlıdır. Dilin qorunmasında elm, mədəniyyət, tədris, media, ictimaiyyət, ən əsası isə dövlətin yüksək dəstəyi vacibdir. Dilin dövlət dili kimi vacib bir statusa yüksəlməsi tarixi hadisə, millətin və dövlətin dünyada təsdiqidir. Dilin bu statusa malik olması millətin öz taleyinə

sahibliyini, dövlət qurmaq, bu dövləti idarə etmək və qorumaq qabiliyyətinə malik olmasını sübut edir.

İnformasiya resurslarının çoxalması, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) inkişafından asılı olaraq insanlar arasında ünsiyyət formaları dildə yeni anlayışların, terminlərin yaranmasına gətirmişdir. Qloballaşmanın müasir prosesləri insanlar arasında ünsiyyətdə, təhsildə, informasiyanın əldə edilməsində və paylanmasında kiçik və minoritar dillərin rolunun azalmasına səbəb olmuşdur. İKT vasitələrinin, əsasən də İnternetin insan həyatının bütün sahələrinə təsiri bu prosesin inkişafını daha aydın göstərməkdədir. İnformasiyanın həcminin durmadan artması insanlar arasındakı informasiya mübadiləsində yalnız bir-neçə dildən istifadə etməyə zərurət yaradır. 2001-ci ildə kompüter dünyasında yeni layihə – viki-texnologiyaları vasitəsilə yaradılan və idarə olunan Vikipediya (Wikipedia) virtual ensiklopediyası fəaliyyətə başladı. Bu layihə dillərin və mədəniyyətlərin qorunmasına xidmət etməklə yanaşı, harada yaşamasından, hansı dildə danışmasından asılı olmayaraq

insanların informasiya əldə etməsini asanlaşdırdı [1].

II. DÜNYADA DİL İLƏ BAĞLI VƏZİYYƏT

Ölkələrin informasiya cəmiyyətinə keçidi və İnternetin genişlənməsi dilə süni və ya təbii üsullarla yeni terminlər və anlayışların daxil olunmasına gətirir. Bu proses dilin saflığına çox ciddi zərbədir. Müşahidələr göstərir ki, qloballaşma dərinləşdikcə bəzi milli dillərin güclü dillər tərəfindən sıxışdırılması artır və dilin yox olmaq təhlükəsi yaranır [2].

Pensilvaniya ştatındaki Suortmor kollecinin professoru amerikalı linqvist Devid Xarrison “Dillər ölən zaman” (When Languages Die) kitabında bildirir ki, hazırkı vəziyyətdə tarix üçün dillərin indiki sürətlə yox olması qəbuledilməzdir. Kitabda deyilir: “Dillərin ölümü prosesi təbiətdəki bitki və heyvanların ölümündən daha sürətlə gedir. Əgər dillər haqqında Qırmızı kitab yaransa, oraya dünyadakı dillərin 40%-i salınmalıdır. Təbiətdə isə 8% bitkilərin və 18% canlıların yox olmaq təhlükəsi var ki, dillərlə müqayisədə bu o qədər də çox deyil” [3].

Alimlərin araşdırmaları göstərir ki, dünyada təqribən, 7 mindən artıq dil mövcuddur. Bu dillərin çox hissəsi insanların sıx yaşadığı və ərazicə böyük dövlətlərin payına düşür. Bu dövlətlər İndoneziya, Meksika, Braziliya, Kamerun, Hindistan, Çin, ABŞ və Rusiyadır [4]. Baxmayaraq ki, Avropa dilləri dünya dillərinin 4%-ni təşkil edir, dünyada ən çox yayılmış dillər əsasən Avropa ölkələri

dillərini təşkil edir. Bununla belə, Avropada təqribən 50 dili yox olmaq və ciddi dəyişikliklərə məruz qalmaq təhlükəsi gözləyir ki, bunlardan da birinci yerdə laplan dilidir ki, bu dildə Skandinaviya ölkələrində və Rusiyanın şimalında danışırlar.

Rusiyada ölməkdə olan dillərə misal olaraq xanti, mansi, komi, momari, nanay, neqidal, orok, oroç, udeqe, kerek, ulç, evenk, qaqauz, urum dillərini göstərmək olar. Təəssüf ki, türk dillərinin də bir qismi yox olmaq ərəfəsindədir, məsələn, yakut, tivins, xakos, dolğan, altay dilləri bu siyahıya daxildir.

Alimlərin araşdırmaları göstərir ki, tarix boyu 9 mindən artıq dil yox olmuşdur. Belə dillər “ölü dillər” adlanır. Çox təəssüf ki, ölü dillər siyahısında bir zamanlar milyonlarla insanların danışdığı, qonşu dövlətlərə meydan oxuyan qüdrətli imperiyaların da dilləri daxildir. Ölü dillər siyahısına daxil olan belə dillərdən latın, qədim yunan, assuriya, qədim fars, qədim türk və s. dilləri göstərmək olar [5].

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) baş qərargahında keçirilən brifinqdə BMT-nin baş katibinin mətbuat katibi Mişel Mantasın xəbər verdiyi kimi, dünyada hər iki həftə ərzində bir dil ölür [6]. Dünyadakı dillərin 90%-də cəmi 100 min adam danışır. Dilçi alimlərin araşdırmaları göstərir ki, dilin yaşaması, qorunub saxlanması üçün həmin dildə heç olmasa 100 min insan danışmalı, yazmalıdır. Dilin qorunmasında yazının olması xüsusi yer tutur. Yazı vasitəsilə biz tarixdə mövcud olmuş dillər haqqında bilik əldə edirik. Tədqiqatlardan

məlumdur ki, hazırda 400 dili yox olmaq təhlükəsi gözləyir [7, 8].

BMT-nin 2002-ci il üçün nəşr etdirdiyi “Yox olmaq təhlükəsi altında olan dünya dillərinin atlası” (Atlas of the World's Languages in Danger of Disappearing) kitabında deyilir: “Dillərin yox olması ilə birgə insanların əsrlər boyu topladığı biliklər və fikirlər də məhv olur” [9].

21 fevral – Beynəlxalq Ana Dili Günüdür

1999-cu ilin noyabrında, UNESCO-nun baş qərargahında keçirilən BMT-nin 30-cu sessiyasında Banqladeş səfirinin təşəbbüsü ilə fevralın 21-i Beynəlxalq Ana Dili Günü elan edilmişdir və 2000-ci ilin 21 fevralından etibarən bu gün hər il qeyd edilir.

Beynəlxalq Ana Dili Günü'nün elan edilməsinin tarixi səbəbləri var: 1952-ci il 21-22 fevral tarixlərində Pakistanda benqal dilinin qadağan edilməsinə etiraz olaraq keçirilən aksiyada polis və silahlı qüvvələrin müdaxiləsi nəticəsində 3 nəfər qətlə yetirilmişdir. Banqladeş nümayəndələri tərəfindən fevralın 21-nin məhz həmin şəhidlərin xatirəsinə ehtiram əlaməti kimi Ana Dili Günü adlandırılması ilə əlaqədar BMT-yə müraciət edilmişdir [10, 11]. Bu günün qeyd edilməsində əsas məqsəd dil və mədəniyyət müxtəlifliyinin, çoxdilliliyin qorunmasıdır

III. AZƏRBAYCAN DİLİNİN DÖVLƏT DİLİ STATUSU ALMASI

Azərbaycan dili çox çətin tarixi bir yol keçmişdir. Əsrlər boyu müxtəlif dövlətlər tərəfindən işğallara məruz qalan, müstəqil

xalq kimi inkişafına süni maneələr yaradılan, doğma dilində danışmağa belə icazə verilməyən bir millət üçün dilini əsrlərin keşməkeşindən itkisiz keçirərək dövlət dili statusuna qədər yüksəltməsi böyük nailiyyətdir.

Azərbaycan dili zəngin ənənəyə malikdir və Azərbaycan xalqı kimi çox qədim tarixi köklərə bağlıdır. Azərbaycan dilinin xarici təsirlərdən mühafizəsi və yad sözlərdən təmizlənməsi birinci növbədə dilimizin zəngin xəzinəsi hesabına baş verir. Azərbaycan dilinin zənginliyinin, linqvistik gözəlliyinin zəmanəmizə kimi qorunub saxlanması bir daha azərbaycanlıların öz kökünə bağlı, adət-ənənələrinə sadıq bir xalq olduğunu sübut edir. Dilimizin dövlət statusu alması siyasi, mədəni həyatda əldə edilən uğurlardan ən mühümüdür və ölkəmizdə aparılan dil siyasətinin real nəticəsidir.

1978-ci ildə qəbul edilmiş Azərbaycan SSR Konstitusiyasında Azərbaycan dili Azərbaycanın dövlət dili elan edilmişdir və bu mühüm hadisədə xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin xidməti misilsizdir [12]. Ulu öndərimizin başçılığı ilə müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk konstitusiyasında da Azərbaycan dilinin dövlət dili statusu təsbit olundu. Konstitusiyanın “Dövlət dili” adlı 21-ci maddəsində deyilir: “Azərbaycan Respublikasının Dövlət dili Azərbaycan dilidir. Azərbaycan Respublikası Azərbaycan dilinin inkişafını təmin edir”. Bu gün Azərbaycan dili ictimai, siyasi, mədəni inkişafı ilə bağlı zənginləşir, onun publisistik, bədii və elmi üslubları daha da

inkışaf edir. Azərbaycan dilinin dövlət dili statusuna yüksəlməsi azərbaycanlıların bir millət kimi öz taleyinə sahibliyini, bir xalq kimi inkışafını və dünya siyasətində rolunu, dövlət qurmaq qabiliyyətini sübut etmiş oldu.

Azərbaycanda müstəqillik əldə etdikdən sonra ana dilimizin qorunması və inkışafı üçün bir sıra addımlar atılmışdır. Ölkəmizdə Azərbaycan dilinin zənginləşdirilməsi, işlək dilə çevrilməsi, beynəlxalq münasibətlər sisteminə yol tapması dilimizin gözəl bilicisi, ümummilli lider Heydər Əliyevin dilin qorunmasına yönələn düşünülmüş siyasətinin nəticəsidir. “Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” 18 iyun 2001-ci il tarixli fərman Azərbaycan dilinin qorunması işində yeni mərhələ oldu. Bu sənəd Azərbaycan dilinə verilən ən yüksək qiymət idi. Fərmanda orta və ali məktəblərdə Azərbaycan dilinin müasir dünya standartlarına uyğun tədrisinin həyata keçirilməsi, dilimizin tarixi ənənələrə, mənəvi köklərə uyğun olaraq inkışaf etdirilməsi və qorunması göstərilir [12].

Azərbaycan dilinin qorunması istiqamətində aparılan işlərin davamı olaraq Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən 12 yanvar 2004-cü il tarixdə “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” sərəncam imzalanmış, Milli Məclisdə “Dövlət dili haqqında” qanun qəbul edilmişdir [13]. Dövlət tərəfindən Azərbaycan dili ilə bağlı fərman və sərəncamlar milli-mənəvi dəyərlərimizə,

elmin və mədəniyyətin inkışafına böyük diqqət yetirdiyini bir daha sübut edir.

IV. DİLLƏRİN İNKİŞAFI VƏ QORUNMASINDA VİKİ-TEKNOLOGİYALARININ ROLU

1995-ci ildə amerikalı proqramçı Uord Kenninqhem (Ward Cunningham) tərəfindən təklif olunan viki konsepsiyası İnternetə olan münasibətin dəyişməsinə səbəb oldu. Belə ki, istənilən şəxs xərc qoymadan və birbaşa brauzerdən virtual məkanda veb-səhifə yaratmaq hüququ əldə etdi. Bu konsepsiya virtual məkanda toplanan kontentə yeni münasibətlərin gətirilməsinə təkan verməklə milli dilin qorunması və biliyin paylanması inqilab etdi. Viki texnologiyaları İnternet istifadəçilərinin əməkdaşlığı, şəbəkə vasitəsilə koordinasiyası və real həyatın sosial aspektlərini özündə əks etdirən infrastrukturunu xarakterizə edir [14].

Viki texnologiyaları İnternet istifadəçilərinə tam hüquqlu veb-proqramçı kimi virtual mühitdə kontent yaratmaqla yanaşı, fayl yükləmək, müzakirələrdə iştirak etmək, digər istifadəçilərin yaratdığı məqalələrdə dəyişiklik etməyə icazə verir ki, bu da informasiyanın daha dolğun və aktual olmasına səbəb olur [15].

Viki texnologiyaları ilə idarə olunan Vikipediya 318 dildə fəaliyyət göstərən sosial şəbəkədir. Bu layihə ən geniş istifadəçi auditoriyasını qazanan veb-resurslardan, ən populyar sosial şəbəkələrdən biri, biliklərin toplandığı nəhəng baza kimi yüksək reyting qazanmışdır [16, 17]. 60 milyondan artıq

ensiklopedik məqaləyə və 106 milyondan artıq istifadəçiyə malik [18] Vikipediyanın populyarlaşmasının əsas səbəbi onun dinamik və daima yenilənən olmasıdır. Vikipediya praktiki olaraq bütün vacib sahələr haqqında müəyyən dərəcədə informasiya vardır. Nəzərə alsaq ki, "Britannika" ensiklopediyasında məqalələrin sayı 120 min, Böyük Sovet Ensiklopediyasında məqalələrin sayı 95279, Brokqauz və Efron ensiklopedik lüğətdə məqalələrin sayı 121240-dır, o halda Vikipediyanın necə nəhəng sistem olduğunu təsəvvür etmək olar.

Vikipediyanın nəhəng məlumat bazası hər saniyə yeni məqalə, xəbər, kitab, foto, audio və video fayllarla zənginləşir. Vikipediya genişləndikcə dünyanın istənilən nöqtəsində yaşayan insanlarla virtual ünsiyyət qurmaq, məktublaşmaq, gündəlik hadisələr haqqında operativ məlumatlar almaq mümkündür.

Dilin bərpasında viki texnologiyalarının əvəzolunmaz rolu var. Ölü dil hesab olunan latın, qədim rus, qədim fars, qədim ingilis və s. dillərdə Vikipediya ensiklopediyasında seqmentlər mövcuddur. Xalqın psixologiyasını və milli xüsusiyyətlərini xarakterizə edən əsas mədəni mənbələrdən olan milli dili mühafizə edərək gələcək nəsillərə olduğu kimi çatdırmaq müasir cəmiyyətimizdə ən aktual problemlərdəndir. Linqvistikada canlı və ölü dil məfhumları məlumdur.

Canlı dil insanların gündəlik ünsiyyətində işlədilən dildir. Dil elə bir məfhumdur ki, onu digər mədəniyyət nümunələri kimi muzeylərdə saxlayaraq

qorumaq mümkün deyil. Hər hansı bir dildə çap olunan lüğətlər, əlifbalar, dərsliklər bu dilin gələcəkdə olduğu kimi qorunub saxlanmasına zəmanət vermir. Bu səbəbdən, ölməkdə və yaxud sürətlə dəyişməkdə olan dillərin qorunması üçün ilk növbədə həmin dildə danışan insanların olması vacibdir.

Frigiya, finikiya, şumer, parfiya, puni, qədim çin, akkad, tirren, hun, ket, çağatay, xəzər, murom, meşşer, bulqar, soqdi, prussiya, sak, midiya, qədim makedoniya, qədim fars, qədim yunan, venet, yan, qədim rus, qədim ingilis, praslavyan, qot, qədim sakson kimi dillər ölü dillərə misal ola bilər. Müəyyən tarixi hadisələrin və texniki inqilabların təsiri altında ölü dillər bərpa oluna bilər. Məsələn, İsrail dövlətinin yaradılması (1947) ölü dil hesab olunan iverit dilinin bərpasına səbəb oldu.

Viki texnologiyaları ensiklopedik məqalələrin istənilən İnternet istifadəçiləri tərəfindən və istənilən dildə yaradılmasına icazə verməklə, dillərin qorunmasına, zənginləşməsinə və hətta, ölü dilin “dirilməsinə” bilavasitə yardım etmiş olur.

Vikipediya *Unicode* (UTF-8) kodlaşmasından istifadə edir ki, bu da ensiklopediyada eyni zamanda müxtəlif dillərdə məqalələr yaratmağa imkan verir. Vikipediya müxtəlif dillərə malik seqmentlərin olması, onun bu və ya digər dilin qorunması, bu dilin mədəniyyətinə xas olan spesifik reallıqlar barədə ensiklopedik biliklər bazasının yaradılması istiqamətində unikal layihəyə çevirmişdir [18].

Dillərin inkişafında və qorunmasında Vikipediyanın əhəmiyyəti ondadır ki, o, hər

hansı bir dil üzrə seqment yaratmaqla dünya ictimaiyyətini bu dilin mövcud olması barədə xəbərdar etmiş olur. Vikipediya hər hansı mövzuda məqalə ilə tanış olarkən bu məqalənin daha hansı dillərdə mövcud olması haqqında məlumat almaqla, doğma dildə bu məqalə mövcud deyilsə, onu digər dillərdən tərcümə edərək asanlıqla yaratmaq mümkündür. Viki texnologiyalarının imkanları hətta ölmüş dillərin bərpasını da mümkün edir. Əgər bir dildə danışan, müzakirələr aparan, ensiklopedik və elmi məqalələr, kitablar yazan insanlar varsa, deməli o dil yaşayır.

V. VİKİPƏDİYANIN AZƏRBAYCAN DİLİ SEQMENTİNDƏ VƏZİYYƏT

Azərbaycan dilində Vikipediya 2004-cü ildə www.az.wikipedia.org ünvanı altında fəaliyyətə başlamışdır. Bu gün Azərbaycan dilində məqalələrin sayı 192 mindən çoxdur [19]. Azərbaycan Respublikasında 2013-cü ilin “İnformasiya – kommunikasiya texnologiyaları ili” elan edilməsi ilə bağlı tədbirlər planı çərçivəsində Prezident İlham Əliyev tərəfindən imzalanan 2013-cü il 28 mart tarixli sərəncamda elm və texnikanın inkişafı çərçivəsində Vikipediyanın da inkişaf etdirilməsi ilə bağlı xüsusi bənd verilmişdir [20]: “Azərbaycana dair kontentin və Vikipediya kimi qlobal informasiya resurslarında Azərbaycan Respublikası ilə əlaqədar məlumatların inkişaf etdirilməsi üzrə tədbirlərin görülməsi (Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Təhsil Nazirliyi, Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi, qeyri-hökumət təşkilatlarını cəlb etməklə)”.

Vikipediyanın Azərbaycan dilində seqmentinin zənginləşdirilməsində, Azərbaycan dilində informasiya resurslarının virtual məkanda geniş yayılmasına xidmət edərək Azərbaycan dilinin qorunmasına, Azərbaycanın maraqlarının dünyada təbliğinə xidmət edən alimlər, tələbələr, media işçiləri ilə yanaşı yeni İnternet texnologiyalarından səmərəli istifadə etməyi bacaran mütəxəssislərə böyük ehtiyac vardır.

Vikipediyanın Azərbaycan dili seqmentində əsas problemlər aşağıdakılardır:

- Qrammatik və orfoqrafik səhvlər çoxdur;
- Maşın tərcüməsindən istifadə olunduğuna görə bəzi məqalələrdə məlumat düzgün verilmir;
- Məqalələrdə tez-tez əcnəbi sözlərdən istifadə olunur;
- Bəzən coğrafi adlar və tarixi abidələrin adları düzgün verilmir və ya bilərəkdən təhrif olunur;
- Əksər məqalələrin məzmunu qənaətbəxş deyil;
- Alim və mütəxəssislərin biliyinə, təcrübəsinə ehtiyac vardır.

Azərbaycan dilinin qorunması və geniş yayılması üzrə xüsusi proqramların hazırlanması və tədbirlərin görülməsində viki-texnologiyalarından istifadə edilməsi Azərbaycanın maraqlarının dünyada qorunması, ölkədə informasiya təhlükəsizliyi ilə əlaqədar görülməli tədbirlərin tərkib hissəsidir. Vikipediya

Azərbaycan dilinin qorunması və təbliği, Azərbaycanın mədəniyyətinin, tarixinin tanınması ilə bağlı elm, mədəniyyət və təhsil müəssisələrinin üzərinə bir sıra vəzifələr düşür. Bu vəzifələr aşağıda verilmişdir:

- Elm, mədəniyyət və təhsil müəssisələri Vikipediya ensiklopediyasının Azərbaycanla bağlı əhəmiyyətli məlumatlarla zənginləşdirilməsi, nəzarətdə saxlanması, qorunması, təbliğində fəal iştirak etməlidir. Bu məqsədlə viki-texnologiyalarını yaxşı bilən xüsusi viki-qruplar hazırlanmalıdır;
- Vikipediyada və ümumiyyətlə İnternetdə Azərbaycan maraqları ilə əlaqədar gedən proseslər öyrənilməli, bu barədə əhalinin maarifləndirilməsi və məlumatlandırılması işləri aparılmalıdır;
- Vətəndaşların, əsasən də gənclərin Vikipediya layihələrində fəaliyyətinin aktivləşdirilməsi üçün lazımi tədbirlər görülməli, şərait yaradılmalıdır;
- Elmi müəssisə, universitet və müxtəlif təşkilatların əməkdaşlarının Vikipediyada iştirakını səmərəli etmək üçün zəruri biliklərin tədrisi və praktiki bacarıqların artırılması məqsədi ilə xüsusi kurslar yaradılmalıdır;
- Vikipediya layihələrindəki mövcud problemlərin aşkarlanması və həllinə diqqət artırılmalı, bununla əlaqədar elmi konfranslar, görüşlər və seminarlar təşkil olunmalıdır;
- Azərbaycan dilində kitabların, jurnalların və digər çap materiallarının, həmçinin müxtəlif elektron resursların Vikipediya

layihələrində işıqlandırılması üçün elm və təhsil müəssisələrində, kitabxanalarda maddi-texniki baza yaradılmalı, viki-qrupların səmərəli işinin təşkili həyata keçirilməlidir.

NƏTİCƏ

Hər bir dilin qorunması, onun daha da zənginləşdirilməsi işində virtual ensiklopediyaların, ilk növbədə isə Vikipediyanın daha kütləvi hal alması vacib şərtlərdəndir.

Dünya klassik ədəbiyyatının, texniki, ümumiyyətlə sahə ədəbiyyatının dilimizə tərcümə olunaraq Vikipediya ensiklopediyasına daxil edilməsi Azərbaycan dilinin zənginləşdirilməsində əvəzolunmaz işdir. Belə ki, gənc nəsil – şagirdlər, tələbələr təhsil prosesi zamanı, eləcə də müəllimlər lazım olan hər hansı bir məlumatı əldə etmək istədikdə xarici dillərdə olan saytlara yox, elə öz doğma ana dilimizdə olan Vikipediya ensiklopediyasına müraciət edərək, daha dolğun və geniş informasiya əldə edə bilsinlər. Son zamanların müşahidələri göstərmişdir ki, Vikipediya ensiklopediyasına tələbə və gənclərlə yanaşı dilçilərin, tarixçilərin, siyasətçilərin maraqları artmaqdadır.

Bütün deyilənlərdən bu nəticəyə gəlmək olar ki, qloballaşma və inteqrasiya şəraitində milli azlıqların dillərinin, eləcə də az istifadə olunan dillərin qorunmasında və yayılmasında viki texnologiyaları çox uğurlu vasitədir.

İSTİNADLAR

- [1] Ələkbərova İ.Y. Vikipediya virtual ensiklopediyasının əsasları. Bakı: “İnformasiya texnologiyaları” nəşriyyatı, 2017, 205 s.
- [2] Казарин В., Современный мир: глобализация и проблемы языкового многообразия // 2002, <http://russedina.ru/frontend/heading/time?id=2502>;
- [3] Хarrison D., When Languages Dic // ABŞ, Pensillvaniya, 2007, 304 p.
- [4] Мир теряет языки, 2007, <http://www.akzia.ru/news/26-09-2007/655.html>;
- [5] Гафарлы М, 90% языков мира под угрозой исчезновения // "Новые известия", 2004;
- [6] Когда умирают языки, 2007, <http://www.bigbook.ru/litnews/detail.php?ID=3315>;
- [7] Павленко Ю.В., Культурно-языковые противоречия глобализации // “Зеркало недели”, № 32, 2004;
- [8] Kristall D., Английский язык как глобальный // İngilis dilindən tərcümə, “Весь мир”, М., 2001;
- [9] Lewis, M. Paul, Ethnologue: Languages of the World, Sixteenth edition. Dallas // Tex.: SIL International, 2009, Online version: <http://www.ethnologue.com/>;
- [10] International Mother Language Day, 21 February 2009 // 2008, <http://www.unesco.org/>;
- [11] Rics Smits, Yox olmaqda olan dillərin müdafiəsində UNESCO-nun fəaliyyəti, // İngilis dilindən tərcümə, 2007, <http://lingsib.unesco.ru/>;
- [12] Bədəlov Ə. Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi rəsmiləşdirilməsi və inkişafı ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır, Xalq qəzeti, 2009, http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/xalqgazeti_avqust2009/87735.htm
- [13] Azərbaycan dilində latin qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında, 2004, <https://e-qanun.az/framework/5427>
- [14] Leuf B., Cunningham W. The Wiki Way: quick collaboration on the Web, PA: Addison-Wesley, 2001, 200 p
- [15] Sumi R., Yasseri T., Rung A., Kornai A., Kertész J., Edit wars in Wikipedia / Privacy, Security, Risk and Trust (PASSAT), Proceedings of the IEEE Third International Confernece on Social Computing, 9-11 Oct. 2011, pp. 724–727.
- [16] <http://www.wikipedia.org>;
- [17] Гуриев В., Цифровая Вселенная Ларри Сэнгера // журнал “Компьютерра”, №7, 2006.
- [18] Lewoniewski W., Węcel K., Abramowicz W. Multilingual Ranking of Wikipedia Articles with Quality and Popularity Assessment in Different Topics // Computers, 8(3):60, pp. 1–31.
- [19] https://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias
- [20] “Azərbaycan Respublikasında 2013-cü ilin “İnformasiya-kommunikasiya Texnologiyaları ili” elan edilməsi ilə bağlı Tədbirlər Planı”nın təsdiq olunması haqqında, 2013, <https://e-qanun.az/framework/25505>